

**Andrej Medved: POETIKE OSEMDESETIH LET V
SLIKARSTVU IN KIPARSTVU**

Edicija Artes, Obalne galerije Piran, zanje Toni Biloslav
Koper, 1991

Postali smo bogatejši za novo avtorsko delo pesnika, filozofa, umetnostnega zgodovinarja in dolgoletnega kustosa Obalnih galerij Andreja Medveda, ki že vrsto let uspešno sooblikuje slovensko kulturno sceno, predvsem na likovnem področju. Poleg tega velja omeniti, da je bil več let urednik ter glavni urednik *Tribune* in *Problemov*; objavljajl je poezijo, eseje in razprave v jugoslovanskih in tujih časopisih in revijah (npr. redne objave v *Naših razgledih*) itd. Vleklo ga je tudi v tujino - na študijska potovanja v Rim 1981-82 ("nova podoba" v slikarstvu in likovni teoriji), ter večkrat v Pariz (poezija A. Artauda in G. Batailla).

Andrej Medved se je zgodaj uveljavil kot pesnik - že prva pesniška zbirka "*Po poti vrnitve po poti bega*" (Mladinska knjiga, 1969) je pritegnila Cirila Zlobca, ki je v oceni med drugim zapisal: "Lirika A. M. raste bolj iz spoznanja o svetu in človekovem mestu v njem, kot pa iz emocionalnega doživljanja tega sveta... V svoji zbirki kaže nenavadno uglajenost izraza, lahkotnost izražanja, obilje metafore. Preprosto povedano bi lahko zapisali, da je resnično spreten oblikovalec, kateremu je ritem besede in stavka že prirojen in je lahkota izražanja njegova vrlina, pa tudi nevarnost..."

Tudi za naslednje pesniške zbirke (*Sled*, *Obzorja* 1971; *Vbič*, *Obzorja* 1978; *Glava*, *Artes* 1987) velja ugotovitev Cirila Zlobca (iz prve ocene), da je za njihovo razumevanje potreben dokajšen napor, saj Medvedov miselni tok angažira bralca predvsem intelektualno in manj emocionalno. Opazna je prepletenost njegovega pesniškega jezika in umetnostno-literarno-kritičke metode, in sicer do tolikšne mere, da je včasih težko postaviti ločnico med njegovo pesniško govorico in filozofskim razmišljanjem. Prav to prepletanje miselnih tokov pa je rodilo povsem novo kvaliteto - nove poglede in nov način razmišljanja o sodobni likovni umetnosti, ki si je počasi, a vztrajno utirala pot v svet.

Publikacija *Poetike osemdesetih let v slikarstvu in kiparstvu* pomeni nekakšen kronološki pregled obdobja 1978-1990 oziroma prerez delovanja pomembnejših likovnih umetnikov in prav tako pomembnih prelomnic, ki so odločilno vplivale na potek razvoja sodobne likovne umetnosti v zadnjem desetletju. Za ilustracijo navedimo nekaj značilnih diskurzov Andreja Medveda, ki uvršča Jožeta Slaka, Živka Marušiča, Nino Ivančič, Andraža Šalamuna, Tuga Sušnika, Milana Eriča in Metko Krašovec med tiste slikarje, ki so na prehodu v predzadnje desetletje tega stoletja pri nas napravili najodločilnejši premik v smeri t.i. "nove podobe".

To naj bi tudi pomenilo, da je konceptualizem oziroma postanalitična slikarska manira, ki je v jugoslovanski tradiciji modernizma zašla na slepi tir, prišla do svoje končne postaje. Umetnost je v sedemdesetih letih doživljala različne faze, v ospredje pa so stopile individualne slikarske mitologije s katerimi je stopala vštric "objektivistična", ideološka, formalna in oportuna ustvarjalna praksa.

Slikarstvo je v osemdesetih letih znova postalo avtentična vitalna sila, avtohton proces, ki ima svojo notranjo genetiko s katero retrogradno vpliva na pogoje realne eksistence. Umetnostni zgodovinar A. Bonito Oliva je definirjal umetnost tega obdobja kot simbolno mesto genetičnega izbora, ki je zunaj katerekoli organizacije, načrtovanja tako da je mobilna in sposobna hitrih skokov (transformacij). Andrej Medved ugotavlja, da je "nova podoba" stilistična reakcija na formalizem sedemdesetih let, razbitje znakovnega hermetizma. V ospredju je notranja skušnjava in dogodek, naslikan hitropotezno in naivno; prihaja celo do hotenega "primitivizma" risbe, doživlja ter do izginjanja dileme med abstraktnim in konkretnim. Nova podoba se je najprej uveljavila v Italiji (*nuova immagine*), v Združenih državah Amerike (*new image painting*) in v Nemčiji (*heftige Malerei*). Povsem razumljivo je, da je imela dokajšen vpliv tudi na naše slikarje. Novo slikarstvo pa seveda ni zgolj plod strahu pred praznim platnom, zapolnjevanje površine, kot se površnemu opazovalcu velikokrat dozdeva na začetku.

Prav nasprotno, gre za nekakšen "nomadizem", za spontano, evokativno, ritualno potovanje brez patosa, ki pa nima nobenega končnega cilja, pa zato veliko stranpoti in stezic; pri čemer celota ostaja neokrnjena. Vse to omogoča ponovni dialog slikarja s slikarstvom. Ponovno doživljamo izlivanje podob in ne redukcijo ter omejitvev. Podoba je očitna, vendar hkrati notranja, imaginarna toda nikoli ni le odblesk, odbojna slika ogledala in zato ne dopušča distance, premisleka, temveč terja takojšnji impulzivni spoj: identiteto. Z razstavo "Podobe" (1981) je bila predstavljena t.i. *nuova immagine* sodobnega italijanskega slikarstva in prva jugoslovanska slikarska transavantgarda, ki je zrasla v genezi lastne tradicije in našla stik z evropsko in ameriško novo sliko.

Zagreb, Koper in Ljubljana so bili središče teh podob, vendar so bile med njimi že od samega začetka bistvene razlike. Tako sta npr. primorska avtorja Marušič in Šalamun izrazito mediteranska, blizu Italijanom, medtem ko se avtorji iz ostalih dveh centrov dokaj razlikujejo od "italijanske" usmeritve. V Medvedovem razmišljanju o novem kiparstvu so najbolj zanimive tiste usmeritve, ki pomenijo radikalen odmik od racionalistične skulpture in tudi od čiste, abstrahirane oblike ter analitičnega pristopa. Začetke nove skulpture najdemo v delih Luja Vodopivca (njegove "krajine" in "površine" - "telesa brez organov", ki so bila leta 1978 razstavljena v galeriji La-

birint), v delih Jakova Brdarja (serija "odlitkov", "negativov" in "kosti" - razstavljeno v Meduzi leta 1980), ter v delih Dušana Tršarja (razstave v Mali galeriji v Ljubljani in koprski Meduzi leta 1978).

Prostor novega kiparstva je gibljiv, premičen prostor z nešteti središči, ki jih gradijo različne sanje, videnje in domišljija ali pa gibi roke, hipna ekspresija. Vodopivčeve skulpture lahko zato npr. gledamo od spredaj in od zadaj, s strani, od zgoraj in od spodaj, torej iz vseh zornih kotov. Gledalec se z vraščanjem v objekt in z neobveznim komentarjem, vključuje v proces kiparjeve podobe, v njene čutne in semantične razsežnosti. Dogodki, ki jih izražajo skulpture, si sledijo en za drugim kakor pulzirajoča kompozicija, ki pa nima ne središča, ne ozadja, dna, podstati.

Kipi so istočasno majhni in veliki, prostorni in zgneteni, brez historičnih oznak in zdi se kot bi lebdeli v praznem. V nasprotju s slikarstvom nove dobe, slikarstvom transavantgarde, ki operira z ravnino in kjer je prostor povsem prekrit z mrežo čačk in sličic, je nova skulptura zbita in zgnetena, čeprav ni osredotočena na enem mestu, ki bi fiksno zadržal naš pogled. Lahko se povsem strinjamo z avtorjevo ugotovitvijo, da so Vodopivčeva in Brdarjeva dela prava gradbišča nove resničnosti, kjer kipar gradi in ustvarja nekakšen coagulum, strdek, "goščo", nekakšne tvorbe, ki nasprotujejo centrizmu dotedanje kiparske prakse.

Kot sem že uvodoma omenil, so *Poetike osemdesetih let v slikarstvu in kiparstvu* določen kronološki pregled, s katerim je dejansko zajeta tudi razgibana dejavnost Obalnih galerij v zadnjem desetletju. Predstavljeni so številni naši in nekateri tuji likovni umetniki, kot samosvoje osebnosti oziroma kot predstavniki določenih usmeritev, ki so odločilno vplivale na razvoj likovne umetnosti osemdesetih let. Iz kolofona je razvidno, da je publikacijo uredil Andrej Medved, vendar je potrebno posebej poudariti, da bi tovrstna knjižna izdaja zaslužila vsaj nekoliko izdatnejšo spremno besedo, pregledno kazalo in vse ostalo, kar sodi v običajni znanstveni aparat za tovrstne izdaje. Razen podatkov v opombah in citatov je pred bralcem tudi skrivnost - kje in v kakšnem kontekstu je bil posamezni tekst objavljen. To so elementarne napake, ki močno kazijo celoten vtis sicer lično oblikovane in opremljene publikacije, ki je obogatena s sedemintridesetimi kvalitetnimi barvnimi fotografijami. Če odmislimo vse našete pomanjkljivosti, pa nikakor ne moremo mimo dejstva, da obravnavana knjiga nima niti paginacije, kar je *conditio sine qua non* vsake knjižne izdaje. Zaradi vsega naštetega ostaja povsem nejasen namen omenjene publikacije edicije Artes, ki bi jo morda najbolje opredelili kot nekaj več od klasičnega kataloga, pa dosti manj od strokovne knjige v pravem pomenu besede.

Urednik je očitno upošteval priporočilo UNESCO, da

šteje za knjigo "tiskana neperiodična publikacija, ki ima brez platnic najmanj 49 strani". Z doseganjem tega normativa so sicer zadovoljena formalna pravila, vendar menim, da je smiselno k temu sestavku dodati vsaj poljubno kazalo po kronološkem zaporedju enainštiridesetih izbranih in objavljenih prispevkov Andreja Medveda, kot sledi:

Dušan Tršar (1978)
 Živko Marušič (1978, 2x)
 Živko Marušič (1979)
 Andraž Šalamun (1980)
 Andraž Šalamun (1981)
 Boris Benčič (1981)
 Nova podoba - prvi komentarji (1981)
 Podobe - imagini (1981)
 Živko Marušič (1982)
 Podobe novega kiparstva (1982)
 Milan Erič (1983)
 Metka Krašovec (1983)
 Anja Ševčik (1983)
 Igor Rončević (1983)
 Günter Brus (1983)
 Mimmo Paladino (1983)
 Nina Ivančič (1984)
 Alter imago (1984)
 Zmago Jeraj (1984)
 Emerik Bernard (1984)
 Gabrijel Stupica (1985)
 O risbi v "novi sliki" (1985)
 Mojca Smerdu (1984)
 Duba Sambolec (1985)
 Jakov Brdar (1986)
 Mirsad Begić (1986)
 Tugo Sušnik (1986)
 Georg Baselitz (1986)
 Hipermanierizem (1986)
 Andraž Šalamun (1987)
 Klavdij Tutta (1987)
 Zdenko Huzjan (1987)
 Marija Rus (1987)
 Sergej Kapus (1987)
 Edin Numankadić (1988)
 Emerik Bernard (1989)
 France Gruden (1989)
 Ferrán García-Sevilla (1989)
 Živko Marušič (1990)
 Dušan Kirbiš (1990)

Pripis: Preostane nam le še upanje oziroma iskrena želja, da bo napovedano novo delo Andreja Medveda *Spisi in razlage* (literarno kritični eseji 1968-90) opremljeno s potrebnim strokovnim aparatom, kar bi vsaj deloma popravilo kaotičen vtis pričujoče Artesove publikacije.

Slavko Gaberc